

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ

Дипломна робота з соціальної педагогіки
(освітньо-кваліфікаційний рівень
«Бакалавр»)

студентки **4** курсу **42** групи
галузі знань:

0101 Педагогічна освіта

напряму підготовки:

6.010106 Соціальна педагогіка

Рашко Анастасії Олександрівни

Керівник: асистент кафедри соціальних
технологій, кандидат педагогічних наук,
С.А. Котловий

Рецензент: доктор педагогічних наук, доцент
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини, ***І.О.
Білецька***

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІЇ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ.....	6
1.1. Аналіз базових категорій дослідження.....	6
1.2. Зміст фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів.....	9
1.3. Професійна творчість та її значення у професійному становленні майбутніх соціальних педагогів.....	14
Висновки до розділу 1.....	30
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСУ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ ТВОРЧОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ В ПРОЦЕСІ ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ.....	32
2.1. Програма дослідження професійної творчості майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки.....	32
2.2. Емпіричне дослідження професійної творчості майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки.....	33
2.3. Програма розвитку професійної творчості майбутніх соціальних педагогів в процесі навчання у ВНЗ.....	46
Висновки до розділу 2.....	62
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	68
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність дослідження. Оцінюючи тенденції розвитку соціальної педагогіки як напрямку фахової підготовки та професійної діяльності, варто зазначити, що одним з основних завдань соціального педагога як фахівця, місія якого – соціальне виховання особистості, а також надання допомоги в складних життєвих обставинах, є розвиток особистості як суб'єкта та творця власного життя, здатного до ефективної соціальної взаємодії й самореалізації як з метою власного успіху, так і для процвітання та розквіту нашої держави. Вирішення цього завдання значною мірою залежить від рівня професіоналізму соціального педагога, його персонального соціального досвіду, а також потребує розвитку творчих компетенцій фахівця у професійній діяльності.

Як зазначають дослідники, соціальний педагог у професійній діяльності має необхідність зважати на безліч факторів та умов для вибору найефективніших методів дії в кожній конкретній ситуації актуалізують виявлення творчості в професійній діяльності фахівця соціальної сфери. Причому соціальний педагог має не лише знаходити дієві способи вирішення складних ситуацій у будь-якій сфері життєдіяльності, а й навчати цього інших людей, сприяти активізації внутрішніх ресурсів особистості, стимулювати її до духовного та творчого саморозвитку для запобігання кризовим станам, самостійного знаходження шляхів гармонійного існування.

Сучасні наукові дослідження стану професійної підготовки майбутніх фахівців засвідчують, що існує безпосередній зв'язок між рівнем розвитку творчих компетенцій і ефективністю вирішення завдань соціально-педагогічної діяльності. Успішне втілення цієї кореляції у процес фахової підготовки соціальних педагогів потребує впровадження особистісно зорієнтованих технологій професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, спрямованих на створення сприятливих умов для формування та розвитку їхньої професійної творчості, що, в свою чергу, сприятиме і формуванню професійної культури, і набуттю професійної компетентності.

Науковцями досліджувались різні аспекти зазначеної проблеми, викладені у дослідженнях К. Абульханової-Славської, А. Барабанщикова,

В. Беніна, О. Безпалько, Е. Бондаревської, Г. Васяновича, М. Галагузової, В. Гриньової, І. Зимньої, Й. Ісаєва, Е. Шиянова та ін. Однак вивчення теоретичних аспектів втілення методів розвитку професійної творчості до професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів залишаються малодослідженими, саме тому нами було обрано тему дослідження: «Розвиток професійної творчості майбутніх соціальних педагогів в процесі фахової підготовки».

Об'єкт дослідження – професійна творчість соціального педагога.

Предмет дослідження – розвиток професійної творчості майбутніх соціальних педагогів.

Мета дослідження – на основі теоретичного аналізу наукової літератури, емпірично дослідити розвиток професійної творчості у процесі фахової підготовки майбутніх соціальних педагогів; розробити програму розвитку професійної творчості майбутніх соціальних педагогів в процесі навчання у ВНЗ.

Завдання дослідження:

1. Здійснити теоретичний аналіз наукової літератури з досліджуваної теми.
2. Охарактеризувати сутність та специфіку впливу професійної творчості на професійне становлення майбутніх соціальних педагогів.
3. Дослідити форми професійної творчості майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки.
4. Розробити програму розвитку професійної творчості майбутніх соціальних педагогів в процесі навчання у ВНЗ.

Методи дослідження. Для виконання поставлених завдань дослідження було використано ряд теоретичних (аналіз наукових джерел, узагальнення, індукція, систематизація), емпіричних методів (анкетування) та статистичні методи (методи кількісної та якісної обробки отриманих результатів).

Експериментальна база дослідження: дослідно-експериментальна робота здійснювалася на базі Житомирського державного університету імені Івана Франка.

Теоретичне значення дослідження: узагальнено та проаналізовано теоретичні основи сутності та специфіку впливу професійної творчості на професійне становлення майбутніх соціальних педагогів.

Практичне значення дослідження: розроблено й обґрунтовано програму розвитку професійної творчості майбутніх соціальних педагогів в процесі навчання у ВНЗ.

Апробація роботи. Результати дослідження опубліковані у збірнику наукових праць...

Структура роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків, списку використаних джерел (61 найменування, в т.ч. 16 іноземних). Робота викладена на 73 сторінках друкованого тексту та 8 сторінках додатків.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проаналізувавши наукову літературу з досліджуваної теми, ми прийшли до наступних висновків та узагальнень.

1. На основі аналізу психолого-педагогічної літератури можна сформулювати найважливіші якості соціального педагога, що сприяють його успішній творчій діяльності: здатність до нестандартного рішення; пошуково-проблемний стиль мислення; уміння створювати проблемні, нестандартні навчальні і виховні ситуації; оригінальність у всіх сферах своєї діяльності; творча фантазія, розвинена уява; специфічні особистісні якості (сміливість, готовність до ризику, винахідливість, цілеспрямованість, оптимізм, ентузіазм, настирливість, упевненість, кмітливість, інтуїтивне відчуття нового та оригінального та ін). Серед значної кількості методів розвитку професійної творчості соціального педагога, ми вирішили обрати найбільш поширені та охарактеризували їх специфіку. До таких ми віднесли метод мозкового штурму, метод фокальних об'єктів (МФО), комплекс технік для креативної вербалізації думок, метод ММЧ (моделювання маленькими чоловічками), метод «шести капелюхів» і т.п. Також всі вищезазначені методики носять універсальний характер і можуть бути використані як в процесі професійної діяльності соціального педагога, так і в період професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів.

2. Охарактеризувавши сутність та специфіку впливу професійної творчості на професійне становлення майбутніх соціальних педагогів, ми можемо узагальнити наступне. Метою професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів є підготовка висококваліфікованого спеціаліста відповідного рівня, який не тільки вільно володіє теоретико-методологічною базою, а і має навички практичної діяльності у соціально-педагогічній сфері, сформовану базу знань із суміжних дисциплін (загальна психологія, вікова психологія, соціологія тощо), здатного до ефективної роботи у межах спеціальності на рівні світових стандартів, готового до постійного професійного зростання та вдосконалення, соціально-педагогічної, психологічної та професійної мобільності. Творчість є винятково важливою

складовою діяльності соціального педагога, оскільки кожна особистість є неповторною, неповторні ситуації й обставини, тому щоразу потрібно конструювати нові ефективні способи вирішення соціально-педагогічних завдань з урахуванням своєрідності кожної людини, унікальності її характеристик та індивідуальних цілей. Професійна творчість соціального педагога спрямована також на активізацію зусиль суспільства, соціальних груп, сім'ї, кожної конкретної людини для вирішення власних проблем; розвиток особистості як суб'єкта життєдіяльності; стимулювання до соціальної творчості з метою позитивних суспільних перетворень, а також збагачення існуючого соціально-педагогічного досвіду на основі особистого творчого внеску для досягнення високих результатів із соціального виховання підростаючого покоління. Соціальний педагог, котрий здійснює професійну діяльність на творчому рівні, характеризується здатністю відходити від існуючих у суспільстві стереотипів і шаблонів, оригінальним баченням проблемних ситуацій, умінням приймати правильні рішення в умовах дефіциту часу, стресових ситуаціях; прагненням досягти найбільшої результативності в професійній діяльності, високим рівнем відповідальності як за її безпосередні, так і подальші результати; оптимізмом, наполегливістю, ініціативністю, цілеспрямованістю, рішучістю; розвиненою уявою, гнучкістю, швидкістю й асоціативністю мислення, легкістю генерування ідей, що забезпечують його ефективну діяльність з розвитку потенційних можливостей особистості з метою її позитивної соціалізації.

3. Дослідивши форми професійної творчості майбутніх соціальних педагогів у процесі фахової підготовки, ми прийшли до таких висновків. Високий рівень внутрішньої мотивації до професійної діяльності, притаманний для 22,5% респондентів, є одним із ключових чинників їх творчого розвитку та використання творчого потенціалу у професійній діяльності, які б сприяли їх професійному становленню та зростанню. А домінування зовнішньої негативної та позитивної мотивації пояснює малу соціальну та освітню мобільність досліджуваної групи студентів. В той же час, самі майбутні соціальні педагоги в переважній більшості мають цілком об'єктивне та вірне

розуміння професійної творчості соціального педагога як наукоємного поняття та соціального явища, а також високо оцінюють її роль у професійному становленні фахівця, як однієї із фундаментальних основ професійної діяльності. Опитаним студентам найбільш притаманні три ключові «якорі» кар'єри, що безпосередньо є основою кваліфікаційних вимог до особистих та професійних якостей соціального педагога, а також безпосередньо пов'язані з творчими процесами. Відповідними індикаторами є слугування добру (що пов'язане з роботою з людьми, слугуванням людству, допомогою людям, бажанням зробити світ кращим), інтеграція стилів життя (бажання збалансованого об'єднання різних сторін свого життя, зокрема і творчості), підприємництво (намагання створювати нове, тобто креативність, готовність до ризику, бажання долати перешкоди). Фактично, результати цього етапу дослідження дозволяють прийти до висновку, що творчість є не тільки необхідним, а й невід'ємним елементом соціально-педагогічної діяльності. Також ми виявили, що для більшості студентів характерним є середній рівень розвитку творчих здібностей. Однак, конкретизуючи результати, ми прийшли до висновку, що хоча високі показники уяви та допитливості показали лише незначна частка опитаних студентів, переважна більшість з них дуже схильні ризикувати. Але, найбільш насторожливими, на нашу думку, показниками є той факт, що переважна більшість респондентів мають дуже низький рівень складності креативних процесів.

4. Розробивши програму розвитку професійної творчості майбутніх соціальних педагогів в процесі навчання у ВНЗ, ми можемо узагальнити наступне. Розроблена програма розвитку професійної творчості майбутніх соціальних педагогів в процесі навчання у ВНЗ спрямована на підвищення рівня розвитку творчих компетенцій майбутніх соціальних педагогів в процесі фахової підготовки. Програма складається з серії тренінгових занять, що поетапно враховує три ключові напрями формування високого рівня розвитку творчих компетенцій майбутніх соціальних педагогів в процесі фахової підготовки, а саме: розвиток сензитивності та емпатійності майбутніх соціальних педагогів як основи творчих процесів; розвиток мисленнєвих

процесів, що становлять основу творчості (пам'яті, уваги, образного мислення та уяви); креативність як найвищий показник розвитку творчих процесів. Її реалізація, на нашу думку, сприятиме підвищенню загального рівня розвитку творчих здібностей соціальних педагогів, які є однією із основ їх успішної професійної діяльності.

Проведення дослідження не вичерпує всієї глибини досліджуваної теми. Перспективами подальших досліджень є використання отриманих результатів науково-теоретичного та емпіричного досліджень у вдосконаленні системи професійної підготовки фахівців соціальної сфери та адаптації системи їх фахової підготовки у ВНЗ до стандартів професійних вимог практичної діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Абросимова З. Ф. Педагогическая культура учителя : учеб. пособ. / З. Ф. Абросимова. – Курган : КГПУ, 1999. – 67 с.
2. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская – М. : Наука, 1980. – 335 с.
3. Балл Г. О. Культурологічні та психолого-педагогічні аспекти гуманізації освіти : наук.-метод. зб. / Г. О. Балл. – К. : Наук. думка, 1998. – 196 с.
4. Богоявленская Д. Б. Психология творческих способностей: Учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. – М. : Издательский центр «Академия», 2002. – 320 с.
5. Бондырева С. К. Психолого-педагогические проблемы интегрирования образовательного пространства / С. К. Бондырева. – М. : Сфера, 2003. – 177 с.
6. Вайнола Р. Х. Особистісний розвиток майбутнього соціального педагога в процесі професійної підготовки: Монографія. / За редакцією С. О. Сисоевої. – Запоріжжя: ХНРБЦ, 2008. – 460 с.
7. Галагузова М. А. Методика і технології роботи соціального педагога / М. А. Галагузова. – М. : Гардарики, 2002. – 226 с.
8. Гриньова В. М. Формування педагогічної культури майбутнього вчителя (теоретичний та методичний аспект) : монографія / В. М. Гриньова. – Х. : Основа, 1998. – 300 с.
9. Дмитриева В. Г. Организационная социально-педагогическая деятельность социального педагога в образовательном учреждении: Методические рекомендации / В. Г. Дмитриева, Ф. П. Черноусова, И. В. Яркова. – М. : Гардарики, 2004. – 451 с.
10. Долматова Н. В. История становления, состояние и задачи профессиональной подготовки специалистов по социальной работе / Н. В. Долматова. – М. : РИЦ МГОПУ им. М. А. Шолохова, 2004. – 130 с.
11. Дубасенюк О. А. Методика формування професійної умілості майбутніх вчителів / О. А. Дубасенюк // Шлях освіти. – 1998. – № 3. – С. 37 – 41.

- 12.Завацька Л. М. Технології професійної діяльності соціального педагога : навчальний посібник для ВНЗ / Л. М. Завацька. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2008. – 240 с.
- 13.Загвязинский В. И. Педагогическое творчество учителя / В. И. Загвязинский. – М. : Педагогика, 1987. – 159 с.
- 14.Зверева І. Д. Соціальна робота в Україні / І.Д. Зверева, Г. М. Лактіонова. – К. : Науковий світ, 2003. – 448 с.
- 15.Капська А. Й. Деякі аспекти професійної підготовки соціальних педагогів і соціальних працівників / А. Й. Капська // Вісник Глухівського національного педагогічного університету ім. О. Довженка. Серія : Педагогічні науки. – 2010. – № 15. – С. 12 – 16.
- 16.Капська А. Й. Актуальні проблеми соціально-педагогічної роботи [модульний курс дистанційного навчання] / А. Й. Капська, О. В. Безпалько, Р. Х. Вайнола. – К. : Академія, 2002. – 164 с.
- 17.Капська А. Й. Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / А. Й. Капська. – К. : «Академвидав», 2000. – 344 с.
- 18.Капська А. Й. Соціальна робота : технологічний аспект : Навч. посіб. / А. Й. Капська. – К. : Фоліо, 2009. – 329 с.
- 19.Капська А. Й. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми та молоддю: Навчально-методичний посібник / А. Й. Капська – К. : УДЦССМ, 2001. – 220 с.
- 20.Карпенко О. Г. Професійна підготовка соціальних працівників в умовах університетської освіти: науково-методичний та організаційно-технологічний аспекти / О. Г. Карпенко – Дрогобич: Коло, 2007. – 374 с.
- 21.Коваль Л. Г. Соціальна педагогіка / Л. Г. Коваль, І. Д. Зверева, С. Р. Хлєбїк // Соціальна робота : навч. посіб. – К. : ІЗМН, 1997. – 392 с.
- 22.Левина М. М. Технологии профессионального педагогического образования / М. М. Левина. – М. : Академия, 2001. – 272 с.
- 23.Міщик Л. І. Теоретико-методичні основи професійної підготовки соціального педагога у закладах вищої освіти : монографія / Міщик

- Людмила Іванівна ; М-во освіти і науки України ; Запорізький державний ун-т. – Запоріжжя : Промінь, 1997. – 370 с.
- 24.Максименко С. Д. Психологія в соціальній та педагогічній практиці / С. Д. Максименко. – К. : Наукова думка, 1999. – 188 с.
- 25.Мардахаев Л. В. Социальная педагогика / Л. В. Мардахаев. – М. : Гардарики, 2005. – 269 с.
- 26.Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – М. : Международный гуманитарный фонд «Знание», 2000. – 308 с.
- 27.Маркова И. М. Роль культурно-образовательной среды в социализации студентов / И. М. Маркова // Вопросы воспитания. –2008. – №3. – С. 7.
- 28.Москалюк О. І. Формування професійної спрямованості у майбутніх соціальних педагогів / О. І. Москалюк. – Хмельницький : ХГПІ, 2007. – 180 с.
- 29.Немов Р. С. Основы психологического консультирования: Учеб. для студ. Вузов / Р. С. Немов. – М. : Изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС, 1999. – 440 с.
- 30.Олексюк Н. С. Практична підготовка майбутніх соціальних педагогів як важливий фактор професійного становлення / Н. С. Олексюк // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – Ялта : РРВ КГУ, 2006. – Вип.11. – Ч. 2. – 308 с.
- 31.Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка / С. С. Пальчевський. – К. : Либідь, 2005. – 454 с.
- 32.Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник / С. С. Пальчевський – К. : Кондор, 2005. – 560 с.
- 33.Папуча М. В. Психологія ранньої юності : Навчально-методичний посібник / М. В. Папуча. – Ніжин: НДПУ, 2001. – 137 с.
- 34.Поліщук В.А. Теорія і методика професійної підготовки соціальних педагогів в умовах неперервної освіти: Монографія / За ред. Н. Г. Ничкало. – Тернопіль: ТНПУ, 2006. – 424 с.
- 35.Пометун О. Інтерактивні технології навчання : теорія практика, досвід / О. Пометун , Л. Пироженко. – К.: Центр учбової літератури, 2002. – 148 с.

- 36.Селевко Г. К. Современные образовательные технологии / Г. К. Селевко. – М. : Народное образование, 1998. – 256 с.
- 37.Семиченко В. А. Теоретичні та методологічні основи професійного самовиховання студентів вузу / В. А. Семиченко.– Хмельницький : ХГП, 2001. – 255 с.
- 38.Словник-довідник для соціальних працівників та соціальних педагогів / За заг ред А.Й.Капської, І.М.Пінчук, С.В.Толстоухової. – К. : УДЦССМ, 2000. – 260 с.
- 39.Соціальна педагогіка : наскрізна програма практики та методичні рекомендації для студентів освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст», «магістр» / Н. В. Заверико, О. Г. Лещенко, Н. О. Мамай та ін. – Запоріжжя : ЗНУ, 2013. – 53 с.
- 40.Спіріна Т. П. Теоретико-методологічні засади проблеми професійно-педагогічної культури майбутніх фахівців – соціальних педагогів / Т. П. Спіріна // Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки : зб. наук. пр. – К. , 2006. – Вип. 6. – С. 136–146.
- 41.Степанов Е. Н. Личностно – ориентированный подход в работе педагога: разработка и использование / Е. Н. Степанов – М. : ТЦ Сфера, 2004. – 128 с.
- 42.Татенко В. Психологічні ознаки професіоналізму / В. Татенко // Психолог. – 2005. – №36. – С. 3.
- 43.Третяк Т.М. Конструктивне мислення в структурі творчого потенціалу особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2006. – № 1. – С. 18-20.
- 44.Штефан Л. Зміст сучасної професійно-педагогічної підготовки соціальних педагогів у Україні / Л. Штефан // Педагогіка та психологія: Збірник наукових праць. – Харків: ОВС, 2002. – Вип. 23. – 168 с.
- 45.Ярема В. І. Соціальна робота: теорія і практика / В. І. Ярема. – Ужгород : УжДУ, 2000. – 154 с.
- 46.Athanasou A. James International Handbook of Career Guidance / J. Athanasou. – Sydney : Springer, 2008. – 741 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://link.springer.com/book/10.1007/978-1-4020-6230-8/page/1>. – Назва з екрану.

47. Bartlett F.C. Thinking: An Experimental and Social Study, Allen and Unwin, 1958, pp. 131 – 7, 160 – 63.
48. Bono Edward de. Serious creativity. Using of power of Lateral Thinking to create New Ideas. Harperbusiness, 1993. – 338 p.
49. Bono Edward de. Teaching Thinking. Penguin Books. London, 1976. – 269 p.
50. Bono Edward de. The Mechanism of Mind. Pelican Books. Penguin Book Ltd, Harmondsworth, Middlesex, England, 1971. – 281 p.
51. Brown S. Handbook of counseling psychology / S. Brown. – Hoboken : John Wiley & Sons, Inc. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://samples.sainsburysebooks.co.uk/9780470228289_sample_388634.pdf. – Назва з екрана.
52. Bruner J.S., Goodnow J.J., Austin G.A. A study of thinking. New York, 1956. – 216 p.
53. Burnham David The social worker speaks : a history of social workers through the Twentieth Century / David Burnham. – Farnham : Ashgate, 2012. – 224 p.
54. Creativity. Selected Readings / Edited by P.E.Vernon. Penguin Book Ltd, Harmondsworth, Middlesex, England, 1970. – 400 p.
55. Guilford J.P. ‘Traits of creativity’, in H.H.Anderson (ed.), Creativity and its Cultivation, Harper, 1959, pp.142 – 61.
56. MacKinnon D.W. The personality correlates of creativity: a study of American architects, in Proceedings of the Fourteenth Congress on Applied Psychology, vol.2, Munksgaard, 1962, pp. 11 – 39.
57. Pyvovarova O. V. The problem of Creative Thinking in Ukraine / O. V. Pyvovarova // The Edward de Bono Institute for the Design and Development of Thinking. – 2004. – Valetta : University of Malta. – P.41-42.
58. Reform Strategy for Education in Ukraine : Educational Policy Recommendations. – Kyiv : K.I.S., 2003. – 280 p.

59. Rogers C.R. Toward a theory of creativity, ETC: A Review of General Semantics, vol.11, 1954, pp. 249 – 60. Reprinted in H.H.Anderson (ed.), Creativity and its Cultivation, Harper, 1959, pp.69 – 82.
60. Shapiro R.J. Creative research scientists. Psychologia Africana, Monograph Supplement, no.4, 1968, pp.37 – 45.
61. Wallach M.A. and N.Kogan A new look at the creativity-intelligence distinction, Journal of Personality, vol. 33, 1965, pp. 348-69.